

10.9.2025

EOAK/2735/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarja

Esittelijä: Esittelijäneuvos Jari Pirjola

TARKASTUS: NUIJAMAAN RAJAVARTIOASEMA 14.5.2025

Osallistajat oikeusasiamiehen kansliasta

Esittelijäneuvos Jari Pirjola

Esittelijäneuvos Iisa Suhonen

Osallistajat tarkastuskohteesta

Vuoropäällikkö

Toimistoupseeri

Vartioupseeri

1 YLEISTÄ TARKASTUKSESTA

Eduskunnan oikeusasiamies on YK:n kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastaisen yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan (OPCAT, Optional Protocol of the UN Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment) tarkoittama kansallinen valvontaelin. Tässä ominaisuudessa oikeusasiamies tekee tarkastuksia kaikkiin niihin paikkoihin, joissa pidetään tai voidaan pitää vapautensa menettäneitä. Tehtävä mahdollistaa esimerkiksi ulkopuolisten asiantuntijoiden käyttämisen tarkastuksilla. Pääpaino tehtävässä on ennalta ehkäistä vapautensa menettäneiden huonoa kohtelua mm. antamalla viranomaisille suosituksia, joiden tarkoituksena on parantaa vapautensa menettäneiden henkilöiden kohtelua ja oloja.

Oikeusasiamies raportoi kansallisena valvontaelimenä havainnoistaan vuosittain eduskunnalle, suljettujen laitosten toiminnoista vastaaville viranomaisille sekä YK:n kidutuksen vastaiselle alakomitealle (SPT, Subcommittee for the Prevention of Torture).

Apulaisoikeusasiamies Mikko Sarjan määräyksestä suoritettiin tarkastus Nuijamaan rajatarkastusaseman säilytystiloihin. Tarkastuksen tarkoitus oli selvittää muun muassa sitä, onko säilytystiloissa pidetty säilöön otettuja, onko rajan kautta pyrkinyt Suomeen turvapaikanhakijoita ja onko edellisen pöytäkirjan (13.2.2023; EOAK 7489/2022) suositukset laitettu täytäntöön.

2 TARKASTUSKOHTEESTA

Nuijamaa on kansainvälinen rajanylityspaikka Lappeenrannan kaupungin Nuijamaan taajamassa. Raja-asema on ollut suljettuna Valtioneuvoston päätöksillä 15.12.2023 alkaen. Tarkastajille kerrottiin, että rajatarkastusaseman nimi tulee 1.6.2025 muuttumaan rajavartioasemaksi, mikä kuvaa paremmin nykytilannetta.

Rajavartiolaitoksen esikunta on 25.4.2016 antamalla päätöksellään (RVLDno/2015/1560) hyväksynyt Nuijamaan rajatarkastusaseman säilytystilojen käyttöönoton. Kaakkois-Suomen rajavartioston komentaja on 27.3.2023 päivätyllä määräyksellä vahvistanut Kaakkois-Suomen rajavartioston vapautensa menettäneiden väliaikaiseen säilyttämiseen tarkoitettujen tilojen järjestyssäännöt. Nuijamaan rajatarkastusaseman säilytystilat kuuluvat näihin tiloihin. Järjestyssäännön mukaan tiloista vastaavat rajatarkastusasemien päälliköt. Laillisuusvalvonnasta vastaa Kaakkois-Suomen rajavartioston rikostorjuntayksikkö. Tarkastajat saivat järjestyssäännön tarkastuksen yhteydessä.

Rajatarkastusaseman ajoneuvotarkastushallissa oli kaksi ns. sumpputilaa lyhytaikaista säilytystä varten. Henkilöliikennekeskuksessa on kaksi säilytyshuonetta.

Edellä mainitut tilat on selostettu ja kuvattu edellisessä kohdassa 1 mainitussa tarkastuspöytäkirjassa.

3 TARKASTUSHAVAINNOT

Tarkastusajankohtana ei ollut vapautensa menettäneitä edellä mainituissa tiloissa. Huoneita on käytetty harvoin, edellisen kerran joitakin tunteja joulukuussa 2023. Tilat olivat siistit ja hyvässä kunnossa.

Tarkastajille kerrottiin, että koska raja on kiinni, turvapaikanhakijoita ei ole tullut Suomeen Nuijamaan raja-aseman kautta.

Oikeusasiamies kiinnitti edellisellä tarkastuksella huomiota vapautensa menettäneiden kohteluun liittyviin säännöksiin ja siihen, että säännökset sekä säilytystilan järjestyssääntö ovat saatavilla.

Nyt kyseessä olevan tarkastuksen aikana saadun tiedon mukaan vapautensa menettäneiden säännökset olivat säilytystiloissa saatavilla, tarvittaessa 17 eri kielellä. Säilytystiloissa oli saatavilla myös järjestyssääntö.

Edellisen tarkastuksen pöytäkirjassa kiinnitettiin huomiota vapautensa menettäneiden yksityisyyden suojaan. Oikeusasiamies totesi edellisen tarkastuksen pöytäkirjassa, että poliisin säilytystiloissa vapautensa menettäneen yksityisyyden suoja wc:ssä tulee huomioida kameravalvonnassa. Tarkastajien havaintojen mukaan valvontakameran kuvaa oli muokattu oikeusasiamiehen suosituksen mukaisesti siten, että wc-istuin on peitetty valvontakuvasta (ks. alla valvontakameran kuva).

Tarkastuksen aikana keskusteltiin lyhyesti myös henkilöntarkastuksen ja henkilönkatsastuksen eroista. Tarkastajille kerrottiin, että henkilöntarkastuksen yhteydessä tarkastettava henkilö voidaan riisuttaa alasti. Keskustelun perusteella jäi jossain määrin epäselväksi, oliko tarkastukseen osallistuneille rajavartiomiehille kaikissa tilanteissa selvää, mikä on henkilönkatsastuksen ja henkilöntarkastuksen ero ja miten henkilöntarkastuksessa tulee huomioida tarkastettavan yksityisyyden suoja.

Rajavartiolain (578/2005) 5 luvun 28 §:n 9 kohdan mukaan rajavartiomiehellä on Schengenin rajasäännöstössä tarkoitetun rajavalvonnan suorittamiseksi oikeus ilman rikosepäilyä suorittaa henkilöntarkastus esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai seikan löytämiseksi noudattaen, mitä pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n 1 kohdassa ja 33 §:ssä säädetään.

Pakkokeinolain 8 luvun 30 §:n mukaan henkilöön kohdistuva etsintä voi olla 1) henkilöntarkastus sen tutkimiseksi, mitä tarkastettavalla on vaatteissaan tai muuten yllään taikka mukanaan olevissa tavaroissa; tai 2) henkilönkatsastus, joka käsittää katsastettavan kehon tarkastamisen, verinäytteen tai muun näytteen ottamisen taikka muun kehoon kohdistuvan tutkimuksen.

Henkilöntarkastuksen toimittamistavasta on pakkokeinolain 8 luvun 33 §:ssä säädetty mm. seuraavaa.

Jos henkilöön kohdistuva etsintä on perusteellinen, se on toimitettava sitä varten varatussa erillisessä tilassa. Jos etsinnän toimittaa muu kuin terveydenhuollon ammattihenkilö, saapuvilla on mahdollisuuksien mukaan oltava etsinnästä päättäneen virkamiehen nimeämä todistaja. Lääketieteellistä asiantuntemusta vaativan tutkimuksen saa suorittaa vain terveydenhuollon ammattihenkilö.

Henkilönkatsastusta ei saa toimittaa tutkittavan kanssa eri sukupuolta oleva muu kuin terveydenhuollon ammattihenkilö. Sama koskee henkilöntarkastusta, jossa tarkastettavan kehoa kosketaan käsin tai hänen ruumiilliseen koskemattomuuteensa puututaan muulla vastaavalla tavalla.

Oikeusasiamies on ratkaisussaan, joka koski poliisin menettelyä henkilöntarkastuksessa, todennut seuraavaa.

Henkilöntarkastuksen kohteena olleen naishenkilön riisuttamisella puututtiin niin vahvasti tarkastettavan ruumiilliseen koskemattomuuteen, että sen voi tehdä vain tutkittavan kanssa samaa sukupuolta oleva poliisi. Riisuttaminen oli myös ollut pakkokeinolain 8 luvun 33 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla perusteellinen, joten se oli tehtävä sitä varten varatussa erillisessä tilassa. Riisuttaminen oli tehty poliisiaseman ns. sumpputilassa. OA katsoi, että tarkastettavan yksityisyyttä oli asianmukaisesti suojattu, kun tilan ulkopuolella olleet (miespuoliset) poliisimies ja vartija eivät voineet nähdä ovenraosta riisuttamista. Oven raollaan pitämiselle oli myös esitetty hyväksyttävä peruste. Huomiota kiinnitti kuitenkin se, että sumpputilassa oli tallentava kameravalvonta, mikä oikeusasiamiehen mielestä vesitti lain tarkoitusta siitä, että perusteellinen henkilöntarkastus tulee yksityisyyden suojan takia tehdä erillisessä tilassa. Se voi myös tosiasiaa rikkoa PKL 8 luvun 33 §:n 2 momentin sukupuolisääntöä, jos eri sukupuolta olevilla henkilöillä on mahdollisuus kameran kuvan tai tallenteen katsomiseen.

Oikeusasiamies piti ratkaisussaan moitittavana sitä, että puheena oleva erillistä tilaa ja sukupuolisäännön noudattamista vaativa henkilöntarkastus tehtiin kameravalvotussa tilassa. Hän katsoi, että henkilöntarkastuksen tehneen vanhemman konstaapelin työturvallisuus oli riittävästi tullut huomioon otetuksi sillä, että tilan ovi oli raollaan (7804/2022, julkaistu).

4 APULAIKESASIAMIEHEN KANNANOTTO

Tarkastus ei antanut aihetta apulaisoikeusasiamiehen toimenpiteisiin.

Apulaisoikeusasiamies kuitenkin kiinnittää yleisellä tasolla ja vastaisen varalle huomiota siihen, mitä edellä kohdassa 3 on todettu henkilöntarkastuksen suorittamisesta.¹

¹ Kaakkois-Suomen rajavartiosto ilmoitti 27.8.2025 päivätyllä kirjeellä, että se varmistaa vuosien 2025-2026 koulutustilaisuuksissa, että henkilöntarkastuksen ja henkilönkatsastuksen erot ovat selvät rajavartiomiehille.

Lisäksi hän toteaa, että oikeusasiamiehen ja Euroopan neuvoston kidutuksen vastaisen komitean (CPT) kannanotoissa on jo pitkään katsottu, että riisuttamisen tulisi tapahtua kaksivaiheisesti, jotta henkilö ei joudu olemaan tarkastuksessa täysin alasti.